

Ліпень Я.П.
канд. гіст. навук,
дацэнт

СУЧАСНЫ СТАН ВЯСЕЛЬНАЙ АБРАДНАСЦІ

Сямейныя абрады з'яўляюцца часткай народнага побыту, укладу сям'і. Яны дапамагаюць кожнай канкрэтнай сям'і з годнасцю адзначыць важныя падзеі ў жыццё чалавечага жыцця. Адным з устойлівых кампанентаў традыцыйнай побытавай культуры з'яўляецца вясельная абраднасць, якая адлюстроўвае асаблівасці

этнасу ў плане этнакультурных змяненняў. Вясельная абраднасць узыходзіць да часоў першабытнага ладу, але ў залежнасці ад грамадска-палітычных фармаванняў яна змянялася. У абраднасці прасочваюцца старадаўнія формы, звычаі, уяўленні (всраванні) пра сямейна-плюбныя адносіны ў розныя гістарычныя эпохі. Стрыжань

заставаўся, змяняліся асобныя рытуалы, дзеянні, кожная эпоха напавяляла іх сваім сэнсам. Але жывучасць старадаўніх абрадаў даволі моцная, і многія з іх захаваліся да нашых дзён у поўным або змененым выглядзе. Захаваліся асобныя этапы, складовыя часткі, дзеючыя асобы. Некаторыя дзеянні з рацыянальных ператварыліся ў забаўку, гульні або пабылі сімвалічны характар.

Традыцыйнае вясельнае ў цяперашні час ужо не мае цэльнага драматычнага дзеяння, а складаецца з асобных эпізодаў, уключаючы пры гэтым шэраг новых элементаў. Напрыклад, такі перадавясельны абрад, як сватанне, ў сваёй традыцыйнай форме сустракаецца даволі рэдка, хоць і захоўвае некаторыя спецыфічныя атрыбуты, сімваліку, дзеянні. Заўважана скарачэнне пекалі традыцыйных запойн, заручыч, а ў асобных выпадках яны аб'ядналіся са сватаннем. Амаль знікае такі традыцыйны абрад, як дзівочы вечар (суборная субота, вяпкі). Важнай падзеяй сучаснага вясельнага з'яўляецца рытуал грамадзянскай рэгістрацыі шлюбу, формы якога, галоўным чынам, вызначаюцца існуючым дзяржаўным ладам. Афіцыйная рэгістрацыя шлюбу існуе ў дзвюх асноўных формах: звычайная рэгістрацыя, і рэгістрацыя, якая адбываецца ва ўрачыскай абстаноўцы. Сярод гарадскога насельніцтва абрад урачыстай рэгістрацыі распаўсюджаны ў большай ступені, чым сярод сельскага. У афіцыйным абрадзе рэгістрацыі шлюбу можна адзначыць як асобныя элементы народных традыцый, так і новыя рысы. Некаторыя элементы дамапняй часткі абраду пераносзяцца ў афіцыйную, што зніжае яго ўрачыстасць, парушае акцэнтны шлюбнай падзеі.

Частка насельніцтва побач з грамадзянскім афармленнем шлюбу звяртаецца да абраду вячання ў хрысціянскіх бажніцах. І гэты абрад у апошнія гады працягвае пашырацца. Захаваўся ў рэспубліцы рытуал ускладання кветак пасля рэгістрацыі шлюбу да помні-

каў, абеліскаў, Вечнага агню, які узнік у савецкі перыяд.

Шырокае распаўсюджанне мае вясельнае застолле. У цяперашні час сярод беларускага насельніцтва распаўсюджаны традыцыйны вясельны абрад у скарачаным выглядзе (або вечарына з некаторымі традыцыйнымі элементамі ці без іх), так званас сучаснае вясельнае. Ва ўсіх выпадках захоўваюцца ўсё ж рысы традыцыйнай вясельнай урачыстасці, як, напрыклад, размяшчэнне маладых і гасцей у час застолля, абдорванне маладых, спяванне песень і інш. Аналіз сабраных дадзеных пра вясельнае застолле дае магчымасць сцвярджаць, што ў сельскай мясцовасці захавалася вясельнае, якое праходзіць у доме жаніха і ў доме нявесты (праўда, скарачанае ў параўнанні з традыцыйным). Але ўсё часцей сустракаюцца сумесныя застоллі радні маладога і маладой.

Застаўся ў вясельнай абраднасці і такі традыцыйны элемент, як наяўнасць на застоллі каравая. У асобных месцах Паўночна-Заходняй Беларусі захаваліся стаўбавы абрад. Існуе на вясельні прагалашанне гостаў, пажаданняў як фальклорнага, так і сучаснага характару.

У наш час знікаюць камсамольскія і безалкагольныя вясельні, якія ўкараняліся ў 60-я--80-я гады.

Выкарыстоўваюцца на вясельні розныя гульнівыя элементы. Гэта жартоўныя іспыты гаспадарчых умсцяў маладажонаў, конкурсы, павучэнні, традыцыйныя элементы, якія ператварыліся ў гульні: выкраданне нявесты, падстаўныя жаніх і нявеста, пераапрапанне ў «пыгапоў», «дактароў» і інш.

Нашы дадзеныя сведчаць аб тым, што ў апошнія дзесяцігоддзі адраджаецца традыцыйнае забеспячэнне маладых пасагам як з боку нявесты, так і з боку жаніха. Цікава адзначыць, што істотная група насельніцтва ўсіх узростаў становіцца адносіцца да пасагу. Склад пасагу таксама стаў іншым у параўнанні з мінулым.

У сучаснай вясельнай абраднасці існуюць негатыўныя моманты, якія вядуць да страты пэўнай часткі культурнай спадчыны беларускага народа. Гэта ставіць перад работнікамі культуры задачы па адраджэнню і захаванню лепшых традыцый вясельнай абраднасці.

Вітошкіна З.М.,
ст.выкладчык

ПЛАСТЫКА-ХАРЭАГРАФІЧНАЕ ВЫРАШЭННЕ СВЯТА

У сучасны момант узрастае цікавасць да мастацкай творчасці народа. За апошнія гады адноўлена шмат абрадаў, свят, гульніў календарнага цыкла, розных рамёстваў.

Нельга не ўбачыць узрастаючага ўплыву фальклору на сучаснае жыццё харэаграфіі, пластыкі. Калі